

Vergaderjaar 2017–2018

33 650

Subsidiebeleid Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW)

Nr. 54

BRIEF VAN DE MINISTER EN STAATSSECRETARIS VAN ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 26 september 2017

Inleiding

Het Nederlands onderwijs in het buitenland wordt al tientallen jaren door de Nederlandse overheid ondersteund. Sinds 1980 gebeurt dat via de Stichting Nederlands Onderwijs in het Buitenland (NOB) in opdracht van het Ministerie van OCW. Ruim twaalfduizend kinderen volgen momenteel onderwijs in de Nederlandse taal en cultuur (NTC-onderwijs) via een school of organisatie die is aangesloten bij de NOB. Daaronder zijn kinderen die onderwijs volgen op een dagschool met een geheel Nederlands lesprogramma, kinderen die naar een school gaan die aanvullend NTC-onderwijs aanbiedt en kinderen die afstandsonderwijs volgen.¹ Op de kwaliteit van dit onderwijs wordt toegezien door de Inspectie van het Onderwijs (hierna: inspectie).

In 2013 heeft het kabinet, in het kader van de subsidietaakstelling bij OCW, besloten tot een bezuiniging op het Nederlands onderwijs in het buitenland.² Door de inspectie is onderzocht wat de gevolgen zijn van

¹ In het schooljaar 2016/2017 volgden 12.695 leerlingen Nederlands onderwijs via een bij de NOB aangesloten school of organisatie, waarvan 21% dagonderwijs (20 scholen), 67,1% aanvullend NTC-onderwijs (173 scholen) en 12% afstandsonderwijs (7 organisaties): *De staat van het Nederlands onderwijs in het buitenland 2016/2017*, NOB 2017, blz. 20.

² Kamerstuk 33 650, nr. 1.

deze bezuiniging.³ Hierbij bieden wij u het rapport «De gevolgen van het nieuwe budgettaire kader Nederlands onderwijs buitenland» van de inspectie aan⁴. In deze brief geven wij onze reactie op dit rapport.

De conclusies van de inspectie

In 2013 heeft het kabinet besloten om de leerlinggebonden subsidie aan Nederlandse scholen in het buitenland te beëindigen. De bij de NOB aangesloten scholen en organisaties ontvingen tot 2014 een bedrag van ongeveer 450 euro per leerling per jaar. Dankzij een incidenteel budget van 10 miljoen uit het Herfstakkoord kon deze subsidie geleidelijk worden afgebouwd: tussen 2014 en 2017 ontvingen scholen zo'n 235 euro per leerling per jaar. Met ingang van 1 januari 2017 is deze subsidie in zijn geheel komen te vervallen.⁵

De inspectie heeft aan de hand van haar eigen inspectiewerkzaamheden en van cijfers die zijn aangereikt door de NOB onderzocht wat de gevolgen zijn van het nieuwe budgettaire kader voor het NTC-onderwijs. De inspectie trekt in haar rapport de volgende conclusies over de gevolgen van deze bezuiniging:

1. De effecten voor de dagscholen die volledig Nederlands onderwijs aanbieden zijn beperkt. De meeste scholen hebben ervoor gekozen om de ouderbijdrage te verhogen. De impact van deze maatregel is voor dit type scholen beperkt doordat de verhoging relatief gezien klein is, omdat de ouderbijdrage op deze scholen toch al hoog was. Daarnaast gaat het hier vaak om ouders die kunnen rekenen op een werkgeversvergoeding.
2. Voor scholen die aanvullend NTC-onderwijs aanbieden geldt dat sprake is van een trendbreuk: de leerlingenaantallen zijn gedaald en er zijn minder scholen die dit onderwijs aanbieden. Met name kleinere scholen in Europa sloten de deuren.⁶
3. De kwaliteit van het onderwijs is niet aantoonbaar gedaald, maar uit de inspectiebezoeken komt naar voren dat de kwaliteit op een aantal scholen onder druk staat.

De inspectie acht het waarschijnlijk dat een verminderde deelname aan Nederlands onderwijs in het buitenland op termijn zal leiden tot een afname van de aansluiting op het onderwijs in Nederland en Vlaanderen en dat dit mogelijk een ongunstig effect zal hebben op de schoolloopbaan van individuele leerlingen.

Beleidsreactie

Focus op kwaliteit en infrastructuur van het NTC-onderwijs

Het NTC-onderwijs bevordert dat leerlingen die na verloop van tijd weer terugkeren uit het buitenland een betere aansluiting hebben op het

³ Het onderzoek vloeit voort uit een afspraak (het zogenoemde damesakkoord) die is gemaakt tussen de Nederlandse en Vlaamse ministers van onderwijs: *Intentieverklaring van de Nederlandse Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, dr. Jet Bussemaker en de Vlaamse Minister van Onderwijs en Vice-Minister-President van de Vlaamse regering, Hilde Crevits, inzake onderwijssamenwerking tussen Nederland en Vlaanderen*, 30 mei 2016.

Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

⁴ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

⁵ Uw Kamer heeft destijds ingestemd met dit budgettaire kader en dat bij de begrotingsbehandeling in 2015 nogmaals bevestigd door de motie van de leden Rog en Van Meenen, die de bedoeling had het incidentele budget uit Herfstakkoord na 2017 te continueren en structureel te maken, met grote meerderheid te verwerpen. Kamerstuk 34 300 VII, 31.

⁶ Sinds 2013 zijn er 35 scholen gestopt en 22 nieuwe scholen bijgekomen. *De gevolgen van het nieuwe budgettaire kader Nederlands onderwijs in het buitenland*. Utrecht: Inspectie voor het Onderwijs 2017, blz. 6 en 10. Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

onderwijs in Nederland en Vlaanderen. Het gaat hier om een gedeeld belang van de Nederlandse en Vlaamse regering. Over dit onderwijs vindt dan ook regelmatig overleg plaats tussen de onderwijsministers van beide regeringen.

Het kabinet heeft er in 2013 voor gekozen de leerlinggebonden subsidie af te schaffen. Het Ministerie van Onderwijs stond op dat moment voor de opgave om uitvoering te geven aan een subsidietaakstelling van 200 miljoen euro. Daarbij moesten soms pijnlijke keuzes gemaakt worden. In het licht van die taakstelling vonden wij het redelijk dat de verantwoordelijkheid voor het NTC-onderwijs meer bij ouders zou komen te liggen. Na een overgangperiode is deze subsidie sinds het begin van dit jaar volledig afgeschaft.

Tegelijkertijd is de structurele ondersteuning en bevordering van het NTC-onderwijs na 2014 voortgezet, door middel van een jaarlijkse subsidie aan de NOB en door het toezicht op de kwaliteit door de Nederlandse inspectie. De NOB ontvangt sinds 2014 jaarlijks 2,1 miljoen euro voor de ondersteuning van de infrastructuur van het NTC-onderwijs. In het licht van het «damesakkoord» dat de Nederlandse en Vlaamse ministers voor onderwijs op 30 mei 2016 tekenden, is daarnaast structureel een bedrag van 330.000 euro per jaar toegekend aan de NOB dat specifiek bedoeld is voor de versterking van de kwaliteit van het onderwijs in de scholen die zijn aangesloten bij de NOB. Over de besteding van deze middelen zijn afspraken gemaakt tussen Nederland en Vlaanderen.⁷

De NOB heeft daarmee jaarlijks een budget van ruim 2,4 miljoen euro. Hiermee organiseert zij onder meer trainingen en webinars voor leraren, informeert zij ouders, adviseert zij scholen en ontwikkelt zij lesmateriaal. Alleen scholen en organisaties van voldoende kwaliteit kunnen lid worden van de NOB. De inspectie ziet toe op deze kwaliteit. Het lidmaatschap van de NOB kan worden ingetrokken wanneer de kwaliteit onvoldoende is.

Met het afschaffen van de leerlinggebonden subsidie is de focus van de ondersteuning van het NTC-onderwijs door het Ministerie van OCW dus komen te liggen op het onderhouden van een infrastructuur voor kwalitatief goed NTC-onderwijs.

Reflectie op de uitkomsten

De inspectie heeft de eerste gevolgen van de verschuiving in het budgettair kader onderzocht. Uit het rapport van de inspectie blijkt dat veel scholen er, zoals verwacht, voor hebben gekozen om de ouderbijdrage te verhogen. Een deel van de ouders kiest er wellicht om die reden nu voor om hun kinderen geen, of voor een kortere periode, NTC-onderwijs te laten volgen.

Tussen 2006 en 2017 groeide het aantal leerlingen dat NTC-onderwijs volgde nog sterk van circa 8.000 naar ruim 13.000. In 2017 is het aantal leerlingen met zes procent gedaald ten opzichte van 2016. De inspectie spreekt hier van een trendbreuk. In de komende jaren zal moeten blijken of er inderdaad sprake is van een trend die doorzet.

De daling van het aantal leerlingen geldt overigens niet voor de Vlaamse leerlingen. Het aantal Vlaamse leerlingen is ten opzichte van 2013 licht

⁷ *Intentieverklaring van de Nederlandse Minister van Onderwijs, cultuur en Wetenschap, dr. Jet Bussemaker en de Vlaamse Minister van Onderwijs en Vice-Minister-President van de Vlaamse regering, Hilde Crevits, inzake onderwijssamenwerking tussen Nederland en Vlaanderen, 30 mei 2016. Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl*

gestegen en het aandeel Vlaamse leerlingen is daarmee eveneens licht gegroeid van een kleine 9 procent in 2013, naar ruim 10 procent in 2017.

Sinds 2013, het jaar dat duidelijk werd dat er bezuinigd zou worden op het NTC-onderwijs, zijn er 35 scholen gesloten. Daar staat tegenover dat er sinds dat jaar 22 nieuwe scholen bijgekomen zijn.

De inspectie constateert dat de kwaliteit van het NTC-onderwijs op peil is gebleven. De inspectie heeft wel zorgen op dit punt en verwacht dat de aansluiting op het Nederlands onderwijs na terugkeer op termijn achteruit zal gaan. Concrete aanwijzingen hiervoor heeft de inspectie nu niet.

De inspectie geeft met haar rapport een belangrijk signaal af. In hoeverre 2017 inderdaad een omslagpunt markeert en er sprake is van een dalende trend die doorzet, zal de komende jaren moeten blijken.

Kwaliteitsborging

Op dit moment is er sprake van een overgangssituatie. De scholen en organisaties voor NTC-onderwijs moeten zich sinds de volledige afschaffing van de leerlinggebonden subsidie in 2017 instellen op een nieuwe budgettaire situatie. Het is logisch dat dit gepaard gaat met een hogere bijdrage die gevraagd wordt van ouders (en bedrijven). Dit is een ontwikkeling waarmee wij destijds in de afweging rekening hebben gehouden.⁸ Mogelijk gevolg is dat op termijn minder ouders kiezen voor NTC-onderwijs.

De kwalitatieve en kwantitatieve ontwikkeling van het NTC-onderwijs zullen wij mét de NOB en de inspectie in de komende jaren nauwgezet volgen. Met de NOB zijn wij in gesprek over de wijze waarop scholen het beste ondersteund kunnen worden in hun transitie naar de nieuwe financiële situatie, zodat de kwaliteit van het NTC-onderwijs op peil blijft. De uitkomsten van het rapport van de inspectie bespreken wij met de Vlaamse Minister van onderwijs.

Wij hebben er vertrouwen in dat met de structurele subsidie aan de NOB en de toezichthoudende taak van de inspectie de infrastructuur van kwalitatief goed NTC-onderwijs – en daarmee een vloeiende aansluiting op het onderwijs in Nederland en Vlaanderen voor deze leerlingen – voldoende geborgd is.

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
M. Bussemaker

De Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
S. Dekker

⁸ Aangangsel Handelingen II 2015/16, nr. 394.